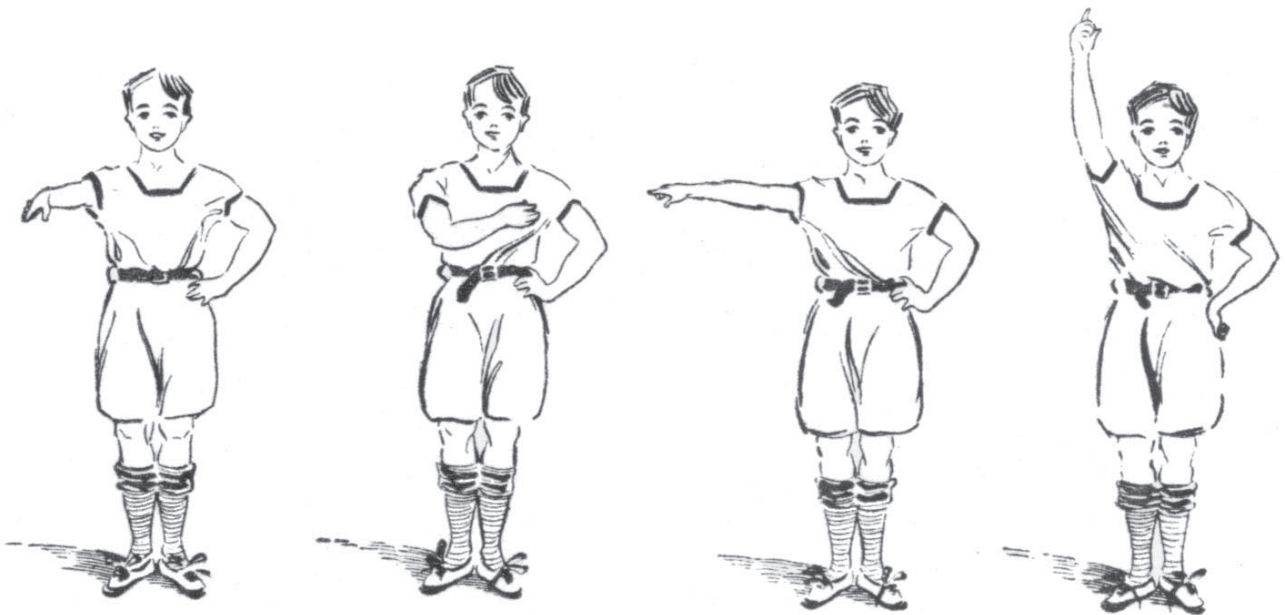

Rytmik FORUM

Svenska Rytmikpedagogförbundet Dalcroze medlemstidning Nr 1-2003 Årgång 21

SRD

Svenska Rytmikpedagogförbundet Dalcroze

Ordförande har ordet

Kära läsare.

Tiden går, nu är det dags igen för ett nytt år och ett nytt nummer av Rytmikforum.

Hoppas att ni har haft ett skönt jullov och har hunnit vila upp er inför den nya terminen. För Rytmikforums del har det gångna hösten inneburit några förändringar. Både Alexandra Hedberg och jag har börjat arbeta heltid. För Alexandras del betyder det att hon inte har möjlighet att hjälpa oss med tidningen längre. Alexandra var utbildad journalist och satte lite professionell snits på tidningen. Vi kommer att sakna dig! Ett stort tack till dig Alexandra för din insats för Rytmikforum!

För egen del är det verkligen roligt att få arbeta som rytmiklärare på heltid igen. Men tyvärr betyder det också att tiden inte riktigt vill räcka till.

I den här tidningen ser ni vår nya följetong. Förlagan är ett riktigt gammalt och tummat häfte som jag efter ett tips och en hel del letande lyckades hitta på ett bibliotek. Stavningen har jag moderniserat något för att underlätta läsandet. I detta nummer hittar det ni som fanns kvar av förordet i häften. Just det att skriften är skriven i samråd med Dalcroze, är det som gör att jag tycker att den är intressant att ta del av. Många av övningar fungerar än idag. Men ibland undrar jag faktiskt om Herr Boepple verkligen kan ha hållit lektionerna i boken såsom som han beskriver dem.

Ha det så bra!

Karin Jehrlander

Innehåll 1 / 2003

- 2 SRD
- 3 Grattis / Kurs
- 4 Att använda tankekartor i rytmik
- 7 Kallelse till årsmöte
- 8 Susanne Martinet
- 9 Sommarkurs
- 10 Rytmiikutbildning i Göteborg
- 12 Baksidan/Följetong

Omslagsbild

4-taktövning ur den Musikaliska begåvningens element

Glöm inte bort vår hemsida
www.rytmik.just.nu

Rytmikforum ges ut av Svenska Rytmikpedagogförbundet Dalcroze
Ansvarig Utgivare: Karin Jehrlander, ordförande i SRD
Redaktion: Karin Jehrlander
Redigering och Layout : SATB
Tryck: Ekonomiprint
Manusstopp för Rytmikforum nr 2/2003 :
Skicka insändare artiklar, bilder och synpunkter via e-post till
karin.jehrlander@telia.com eller på diskett eller på papper till
SRD, Rapsodivägen 136, 142 41 SKOGÅS
Hemsida: www.rytmik.just.nu

ISSN 0280 - 6117

Förbundet säger grattis till rytmikpedagogen

Brita af Geijerstam som fyllde 100 år i mars 2002. Brita, som är nog mest känd för att ha översatt Nalle Puh till svenska, utnämndes nyligen till hedersdoktor vid Stockholms universitet. Dessutom var hon "sommarpratare" i radio år.

Där berättade hon bl.a. hur det kom sig att hon hamnade i Genève och tog diplom för Jaques-Dalcroze. Under tiden som hon studerade var hon en av fem utvalda flickor som fick resa runt med Monsieur Jacques och göra rytmik-uppvisningar. De turnerade huvudsakligen i

Frankrike, men besökte även London och Bryssel. Brita berättade att när gruppen var i Paris hände en sak som hon aldrig kommer att glömma. "En kväll gick M. Jaques och vi fem på ett café där Strindberg lär ha hållit till ganska mycket. Det var en bedårande restaurang och vi satte oss ner där och plötsligt kommer det in en man som var ovanligt oelegant, (om jag ska vara snäll). Strax efter det att han hade kommit började alla viska Satie. Han satte vid ett piano och började spela. Alla satt som förtrollade."

"Underlandet" underhållande, underlig, underbart

Ett sceniskt allkonstverk av och med rytmikstuderande i Göteborg

Rytmikkonsert på Artisten i Göteborg den 16 och 17 maj kl. 19.00

KURS I ELSA-TEKNIK

Är du intresserad av att väcka upp dina gamla kunskaper i denna teknik i rörelse och andning?
Eller prova på för första gången?

Lördagen den 15 februari anordnar jag en kurs på Musikhögskolan i Stockholm mellan kl. 9.30-13.00 Vi kommer till stor del arbeta tekniskt vid bänkarna men även mer skapande med improvisation och rörelse. Jag undervisar i tekniken på rytmiklärarutbildningen i Stockholm.

Anmäl dig senast den 18 jan 2003 genom att ringa till mig, Monica Åslund

Tel: 08- 560 434 61 Uppge namn och telefonnummer så att jag kan nå dig om jag inte svarar.

Att använda tankekartor i rytmik

av Reinhard Ring

Att planera lektioner eller att göra en kursplan innebär alltid att läraren måste göra en förteckning över de kunskaper och idéer som han vill lära ut. Rytmiken är ett så omfattande ämne att det finns mycket som måste struktureras. Fördelen med en metod som använder röst, rörelse och musik är att man kan växla mellan olika undervisningsätt – från sång till dans. Det går att göra övningarna en och en, två och två eller i grupp. Detta gör undervisningen omväxlande. Faran är dock att man kan lätt komma bort från ämnet. En god struktur på planeringen hjälper att tydliggöra lektionstemat.

Korrelationsidén

Förmodligen har alla använt sig av skissteknik någon gång. I regel brukar ju idéer inte dyka upp i någon logisk följd. Innan tankarna har klarnat kan man anteckna nyckelord på ett papper. Kanske strukturerar man upp dessa genom att rita streck i mellan orden. Därmed har man början till en tankekarta. Att göra tankekartor är ett sätt att tänka samtidigt som det är en inlärningsteknik. Idag finns det även

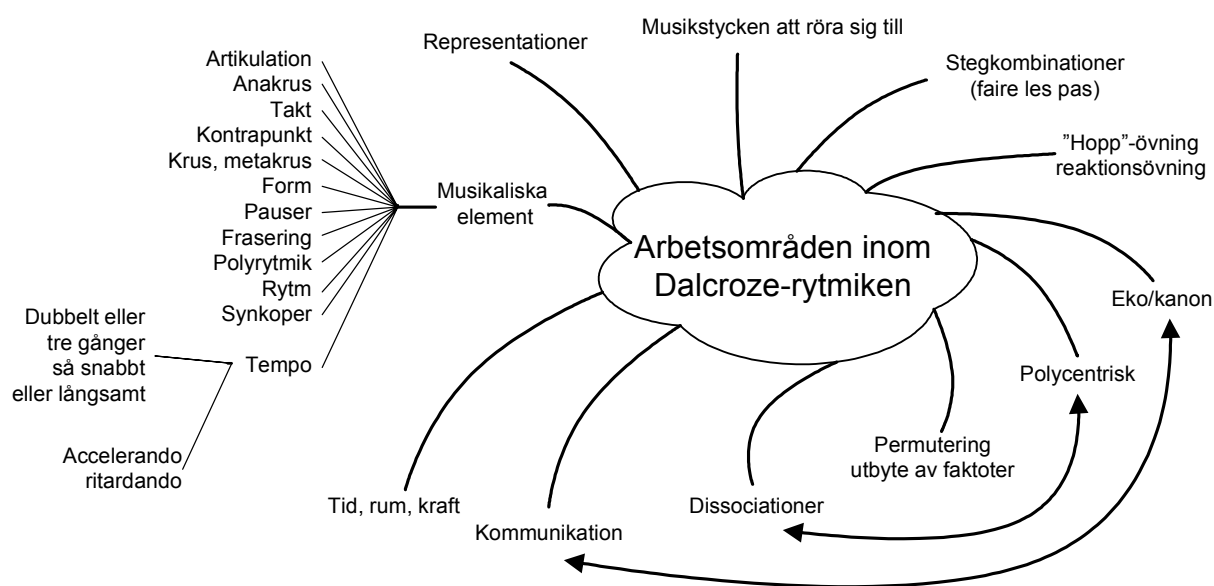
dataprogram som kan hjälpa till med uppställningen av en tankekarta. Där går det också att infoga texter, noter eller musikfiler. Det här passar väl ihop med en av de grundläggande idéerna inom rytmiken, nämligen korrelation, att eleven ska lära sig att se olika samband. Tekniken hjälper till att ge en överblick och underlättar memorering.

När konstnärer är kreativa är de ofta spontana och associativa. När dessa ska undervisa andra måste de balansera detta genom att göra förteckningar över metoder, mål m.m.

Emile Jaques-Dalcroze var en ivrig förespråkare av metodiska listor (liksom musikern Lussy, dansaren Stebbins, minkonstnären Decroux, för att bara nämna några)

Dalcroze nummerade ofta sina övningar och pedagogiska mål. I sin första metodikbok från 1906 räknar Dalcroze upp 10 olika kategorier av övningar och 34 regler för frasering, nyansering och betoning. 1914 gör han en lista på 22 olika tema för rytmiken och solfège. 1927 kommer sedan 41 råd för rytmiklärare.

En tankekarta över olika rytmiktema skulle t.ex. kunna se ut så här:

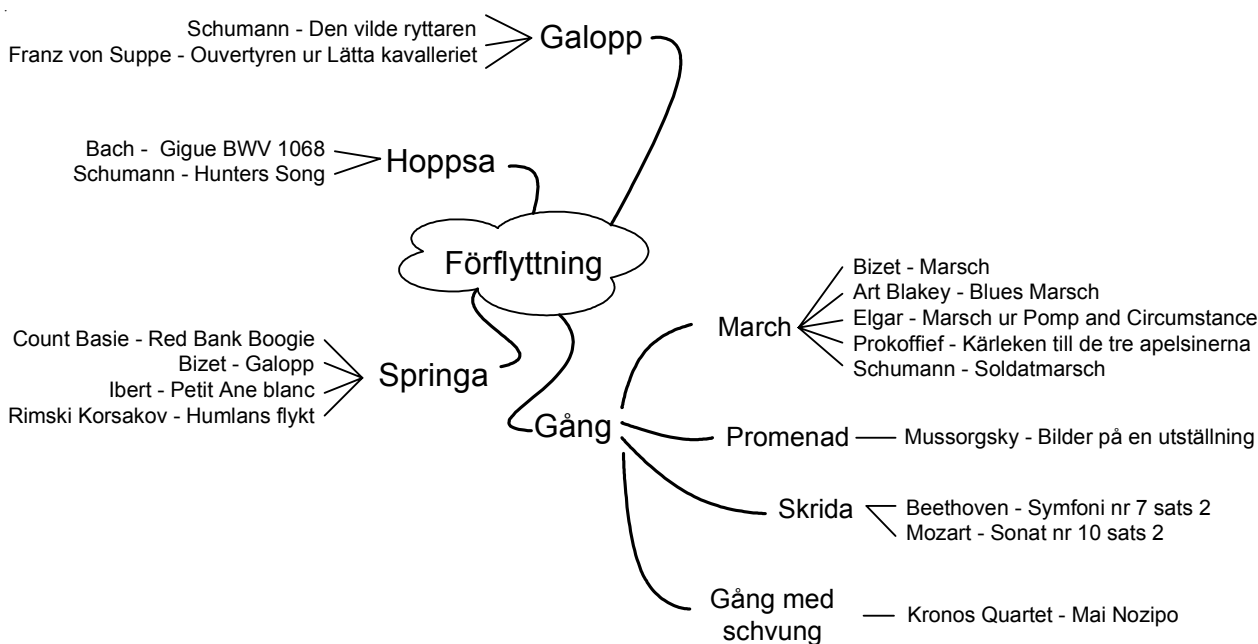
I kartan är några förbindelselinjer utritade, men man skulle kunna tänka sig fler. De olika teman är hämtade från av Steinitz, Bachmann, Vanderspar och Jaques-Dalcroze själv.

När vi nu följer ett ämne, till exempel musikstycken till rörelse, kommer pilen att leda oss till ett nytt

kapitel som också kan struktureras som en karta. Hur ska vi nu bära oss åt att hålla ordning på det enorma antal musikstycken som är möjliga att använda i våra lektioner? Svaret är kanske att rytmikämnet i sig inbjuder till en indelning av melodier och musikstycken efter hur de kan används i undervisningen.

Om vi nu väljer att titta noggrannare på ämnet förflyttning så ser kanske nästa karta ut så här.

Den här kartan hjälper oss att hitta musikexempel inom olika musikgenrer.

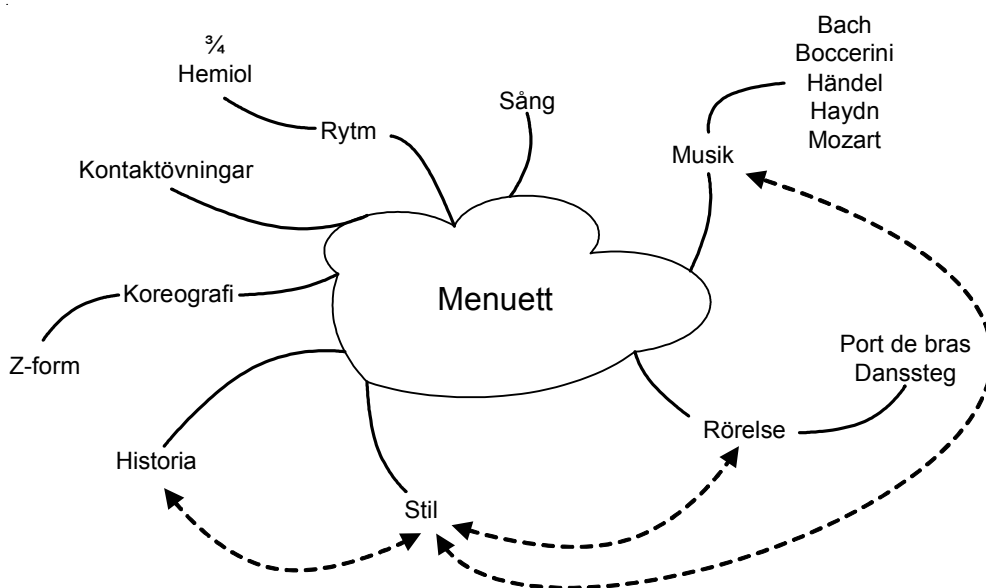
Lektionsplanering

Säg att vi ska planera en lektion med temat "menuett". Vi skriver ner några nyckelord som vi kom att tänka på spontant.

..... jaha, vi vill använda oss av ett musikstycke idag (Bach...Mozart?). Eleverna bör få uppleva att har lärt sig något, kanske ska de lära sig stegmönstret..... vi bör upprepa några melodier så att de lär sig dem.....kanske en trevlig sång (Bach: So oft ich meine Tabakspfeide").....hemiolrytm är viktig....menuettens armrörelser kunde vara bra att

kunna, så låt oss lägga till dem..... det är anmärkningsvärt hur menuetten var den ledande dansen under ett helt sekel.... Och vi kan leka en parlek med z-formen....

(Vi svenskar skulle kanske hellre ta "Käraste bröder" eller någon annan av Bellmans sånger. Red. Anm.) Idéerna behöver inte vara sammanhängande. De kan vara divergenta och konvergerar senare. Det första resultatet ser kanske ut så här: Tankekartan visar några saker som man kanske vill ta upp i en rytmiklektion med menuetten som tema.

När du nu gör en lektionsplan ser den kanske ut så här:

1. Rörelse, först port de bras (armrörelserna) sedan dansstegen
2. Hemiolrytm
3. Musiken, Bach
4. Sång, Tabakspfeife
5. Historisk överblick, stilhistoria
6. Kontaktövning
7. Koreografi, z-formen

Om man har tillgång till dator finns det flera olika tankekartprogram att välja mellan.

Det går att ladda ner gratisversioner av:

- Mindmanager™ <http://www.mindjet.com/download/index.htm>
- Ygnius, <http://www.ygnius.com>
- Conceptdraw, <http://www.conceptdraw.com/en/products/cdr.shtml>
- Softneuron <http://abonasoft.netfirms.com/softNeuronEn.html>

Prova gärna någon version av dessa och se om du tycker att de är tidsbesparande. Många personer föredrar dock fortfarande papper och penna.

Kallelse till årsmöte i SRD

Årsmöteshelg

Reservera redan nu veckoslutet 7 – 9 mars för SRD: s årsmöteshelg.

I år blir det i samarbete med Musikhögskolan i Göteborg.

SRD: s medlemmar erbjuds att delta i musikhögskolornas rytmikkonferens.

Det blir sammanlagt tre lektionspass. Kursinnehåll är i skrivande stund ej fastställt, men ledare blir musikhögskolornas lärare. Det är tänkt att tre lektioner kommer att pågå samtidigt, så deltagarna får förmodligen möjlighet att välja vilken kursen som de vill delta i.

Obs! Obs! Obs! SRD: s medlemmar får delta helt gratis!

Ett hjärtligt tack till Musikhögskolorna för detta förnämliga erbjudande!

Deltagarantalet är dock begränsad, så anmäl er så fort som möjligt, om ni vill vara säkra på att få delta.

Preliminärt schema

Fredagen den 7 mars blir det en debatt på kvällen där alla medlemmar i SRD är välkomna att delta.

Lördagen den 8 mars med start klockan 10.00 blir det 2 lektionspass.
17.00 hålls SRD: s årsmöte 2003.

På lördag eftermiddag får vi dessutom se en uppvisning med musikhögskolans elever.

Söndagen den 9 mars blir det ytterligare ett lektionspass, samt avslutning.

Mer information om kurshelgen kommer att lämnas i ett senare utskick från SRD.
Men det går att anmäla sig redan nu, antingen till:

Gunilla Spjuth på telefon 031-99 54 30

karin.jehrlander@telia.com

Eller till Karins telefonsvarare på 08-448 23 98

Susanne Martinet – när din inre rörelse blir ditt fysiska uttryck.

Susanne Martinet är min första och största kärlek när det gäller arbetet med att utforska den egna rörelsen och att finna ett äkta, starkt och berörande uttryck. Jag träffade henne första gången på rytmikkongressen i Genève 1992 och hon har sedan dess besökt Sverige flera gånger, både som inbjuden gästlärare på musikhögskolornas rytmikutbildningar och vid kurser anordnade av Rytmik i Väst.

Sussannes arbets sätt går djupt in i själen. Här finns inga rörelser för saken skull, allt kommer inifrån, av en nödvändighet att uttrycka och en medvetenhet om kvalitén i den fysiska kroppens rörelse.

Susanne jobbar oftast i tystnad och låter kropparnas rörelse skapa musiken och rytmen i rummet. Andningen, intensiteten, ibland rösten skapar tillsammans en stark energi som blir till alldeles egna verk. Vanligtvis väljer hon att utforska en detalj och alla dess oändliga uttrycksmöjligheter, för att låta den växa ut i en hel spontan koreografi, som lever i just det ögonblicket. Det krävs närvaro och vilja, men belöningen är stor.

När Susanne berättade om att hennes arbete helt och hållet baserar sig på Jaques-Dalcrozes forskning, teorier och analyser av rörelse, trodde jag först inte riktigt på det. Detta var ju så långt ifrån hoppa-steg man kunde komma. Men efter att under två veckor i hennes hus i Aix-en-Provence ha dykt ner i samlingen av Dalcrozes skrifter (gamla, slitna, tummade, på franska) hade jag en ny syn på rytmikens grundare.

Meningsfullhet, utforskande av de egna möjligheterna, att nyckeln till ditt eget konstnärskap (som artist, musiker, människa) finns inom dig själv...det kändes rätt, stort och betydelsefullt. Så ofta jag fått chansen att jobba med Susanne har jag tagit den. Det har hjälpt mig väldigt, inte minst i mitt arbete som regissör, när det gäller att skala av tomt utanpåverk och komma in i äkta, uttrycksfulla aktioner på scen.

Helst skulle jag vilja hålla på regelbundet, eftersom hennes sätt att jobba hela tiden lockar fram en ny förståelse hos mig när det gäller sceniska uttryck och möjligheten att i varje liten detalj, i varje liten sekund skapa ett starkt, fullödigt uttryck. Men – Frankrike är ju en bit bort, i alla fall om man vill ses en gång i veckan. Så jag rekommenderar varmt att ni tar chansen och åker till underbara Aix-en-Provence i juli 2003 för fem intensiva dagar, som kommer att inspirera för lång tid framöver. Boka några extra dagar på hotellet och njut av sol, vin, franska caféer och shopping.

Lena Frilund

Sångerska, regissör,
rytmikpedagog

Vill du veta mer om Susanne, hör gärna av dig till mig.
e-post: ArtsUnlimited@swipnet.se

Sommarkurs i Aix-en-Provence 2003 med Susanne Martinet

My dear Dalcroze friends,

For some years I had the chance of teaching in Sweden, and I have been longing to repeat this experience with those who are interested in movement.

Many years ago, I started out from the principal points of the Jaques-Dalcroze method, in an effort to develop a technique that could be adapted for the use of Rhythmics teachers and could provide answers to their particular needs and problems.

In carefully re-evaluating certain of J-D books, I discovered to my surprise and interest his questioning on the art of movement. His analysis, both profound and intense, is extremely rich. There is no need to look elsewhere when we ourselves possess the key. A technique, based on the language of music, can only enrich, enhance and give meaning to movement. This is the reason that I have devoted myself passionately to the study of movement. I am convinced that this method that I have developed is perfectly adapted to the teachings of Dalcroze and I would be happy to share my experience with you.

Should you be interested by this project, please write me or send me a fax.

Susanne

Susanne Martinet
L'Asphodèle
Ch. de Bibenus – Escracho – Pevou 565
131 00 Aix-en-Provence
France

Tel/Fax: + 442 23 12 63

Date: 5 days (5 hours a day) 10/7 – 14/7 2003

Price: 285 euro, 172 euro for student

Number: Minimum 8 people Maximum 16 people

Registration: before 1/1 2003 (to address above)

Housing Hotel Paul

2 min from the centre of Aix, garden, 6 rooms on the garden side, (43 euro for 2 persons),
other rooms 32 euro for 2 persons)

Your inscription will be confirmed in January 2003.

För information på svenska – kontakta Lena Frilund, 0709 – 40 22 05

Registration for participation i Summer Course with Susanne Martinet, 11 – 14 July 2003, Aix-en-Provence

Name _____

Address _____

Postal Code _____

Telephone _____ Fax _____

Rytmikutbildning vid Musikhögskolan i Göteborg

Från och med läsåret 2002/2003 erbjuder Musikhögskolan i Göteborg en ny och fräsch rytmikutbildning. Från att ha varit en utbildning erbjuden ett fåtal, där man studerat många olika kurser/ämnen parallellt och ofta isolerat under en hel utbildning, byggs den nya utbildningen runt projektinriktade studier dit många har tillträde.

För den som vill satsa på rytmik som huvudämne ges möjligheter att kombinera ett stort antal av dessa olika projektinriktade kurser vilket kan leda fram till **lärarexamen med rytmik som både huvudämne och specialisering**.

Studiernas organisering

Gemensamt för alla som studerar till lärare, oavsett ämne, är de tre utbildningsdelarna Inriktning (minst 40 poäng), Specialisering och Allmänt Utbildningsområde (AUO).

För inriktning musik gäller följande:

- Inriktning (oftast 40 poäng, max 80 poäng)
- Specialisering – minst 40 poäng. Här går det, i princip, att välja vilka kurser som helst inom universitetet.
- Allmänt utbildningsområde – läses tillsammans med andra lärarstuderande.

För att få en lärarexamen med rytmik som huvudämne krävs att den studerande väljer 4 rytmik-/projektkurser om vardera 5 poäng som en del av sina inriktningsstudier.

För att få kompetens motsvarande rytmikpedagog behöver den studerande välja minst ytterligare 20 poäng i rytmik inom utbildningens specialiseringsdel – se ovan. För att få välja detta krävs rytmik som huvudämne i inriktningsstudierna omfattande 20 poäng.

Att studera rytmik

I de **grundläggande studierna** (den utbildningsdel som nu kallas *inriktning i musik*) är rytmikkurserna även valbara för andra musikstudenter. På så vis öppnas många samarbetsmöjligheter kring kursernas olika teman, till exempel:

- Rörande Musik (Västerländsk musik ur rörelseperspektiv)
- Rörelse och musik i dialog – Improvisation
- Musik och Dans från många kulturer
- Aktuell ungdomskultur

I varje kurs ingår såväl färdighets- och kunskapsämnena som rörelseträning, metrik, rörelsegestaltning, dans, metodik, litteraturstudier och eget skriftligt arbete.

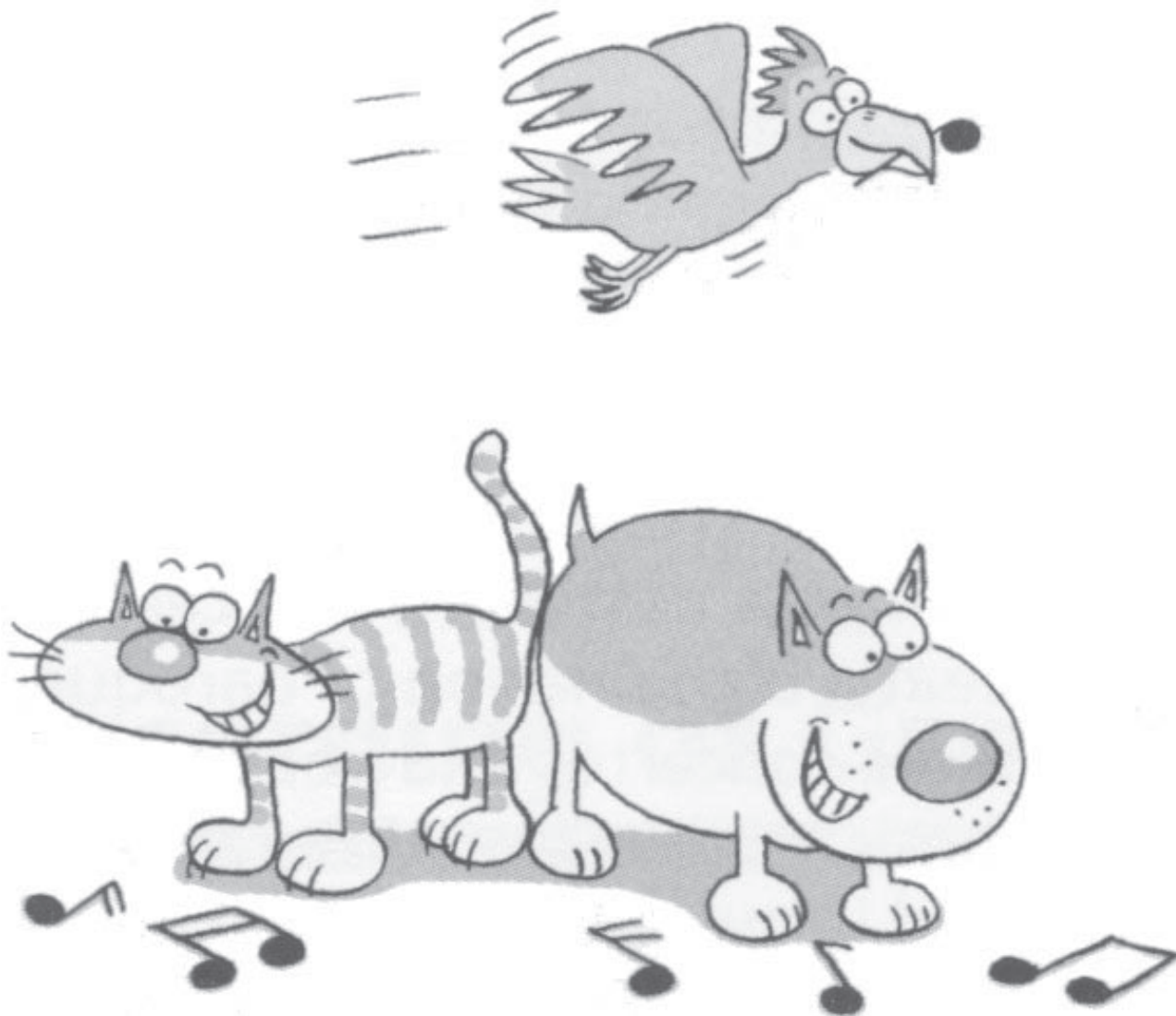

I specialiseringen Rytmik bygger man vidare på kurserna från grundutbildningen med fördjupningskurser. Här utvecklas den konstnärliga förlängningen av rytmiiken såsom rörelsegestaltning, koreografi och pedagogisk tillämpning.

I denna del av studierna läser de studerande specialiseringskurser på heltid, d.v.s. 20 poäng/termin. De här kurserna är ofta fördjupning av kurserna i grundutbildning. Även kurser med nya perspektiv tillkommer som valmöjligheter, exempelvis:

- Musik och dans från många kulturer – fördjupning
- Nutida komposition – rörelse
- Eget konstnärligt eller pedagogiskt arbete
- Aktuell ungdomskultur

Ulla Eckersjö

Baksidan

Som vår nästa följetong ska vi återge delar av

“Den musikaliska begåvningens element - Preparationer för sångundervisning i skolorna”.

Häftet, som gavs ut 1916 i svensk översättning, bidrog starkt till den spridningen som rytmiken fick i Sverige i början av 1900-talet. Författare var Paul Boepple, en nära vän, elev och medarbetare till Dalcroze. Skriften, var avsedd att vara “en lärarhandledning för den som vill undervisa i rytmisk gymnastik inom ramen för den allmänna skolans sångundervisning”. Den innehåller en beskrivning av ett antal lektioner. Det är intressant att jämföra dåtidens rytmikundervisning med dagens. Det finns både likheter och skillnader!

Förord

Den musikaliska begåvningens element kan och måste vara mål och innehåll för sångundervisningen redan på denna första stadium. Det principiella åtskiljandet av rytm och ton, vilket på ett så oemotsägligt logiskt sätt förverkligas genom Dalcroze-metoden, erbjuder en möjlighet att redan hos skolans yngsta elever att börja utveckla de musikaliska anlagen.

Väckandet och utbildandet av dessa anlag blir fullkomligt illusoriskt, så länge man vid den första sångundervisningen enbart sysselsätter sig med vissång. Men omvänt utesluter ingalunda en under det första skolåret påbörjad målmedveten musikalisk uppfostran inlärandet av lämpliga sånger.

Jaques-Dalcroze-metoden inskränker sig inte till enbart gehörsutbildningen. “Samma betydelse som örat har för klangen, har hela nervsystemets uppfostran för rytmen. Dessa båda förmedlare av musikaliska intryck måste utdanas var för sig”.

Då det rent klangliga området ligger mer främmande till för människan än rörelsens, som ju helt instinktmässigt behärskas, så börjar Jaques-Dalcroze studiet av musik med en systematisk, experimentell rörelseundervisning.

“Från tidigaste ålder är barnet förtroget med rörelsen vid gående. Alldeles av sig själv, automatiskt, har det lärt sig att marschera och denna marsch är den första upprinnelsen till det musikaliska tidsmättet. Genom olika kraftutveckling vid trampandet lär barnet känna de olika taktarterna; längre eller kortare avbrott i den fortskridande rörelsen lär den att urskilja klangens tidslängd, d.v.s. notvärden. Taktmässiga rörelser med huvudet och händer tjänar till att bringa ordning och regelbundenhet i raden av dessa olika långa tidsvärden och att uppdelas dessa så väl som takterna i enheter; genom regelmässiga andningsövningar förberedas studiet av frasering och genom avsiktlig ökning och minskning i muskelspänning studiet av nyansering”.

(Jaques-Dalcroze)

Lektion 1 följer i nästa nummer av Rytmikforum